

Broedvogels op het strand bij Ballum op Ameland

Seizoen 2018

Johan Krol.

Nes, september 2018.

Jonge kluut op Groene strand. 30-6-2018 (foto: Johan Krol)

Gebiedsbeschrijving

Het strand tussen paal 4 en paal 11 op Ameland ontwikkelt zich erg dynamisch. Het betreft een van de meest dynamische delen van de Nederlandse kust. Dit is een gevolg van de aanlanding van een grote zandbank, afkomstig uit de ebdelta Bornrif. Deze is sinds eind tachtiger jaren van de vorige eeuw met de noordwestpunt van Ameland verheeld en beweegt sindsdien langs het strand in oostelijke richting (bijlage B). Waarschijnlijk geholpen door zandsuppleties op de westpunt vormen embryonale duintjes zich op het strand in het gebied tussen paal 4 en paal 11. Dit wordt afgewisseld met een groen strand en een ten noorden daarvan gelegen binnenbaai ter hoogte van paal 5,4 tot paal 7. Tevens komen kaalgestoven schelpenstrandjes voor. Ter hoogte van paal 7,2 bevindt zich een strandovergang en paviljoen op het duin en een badstrand. Tussen het paviljoen en de Noordzee bevindt zich een druk recreatiegebied (figuur 3) waar ook veel loslopende honden zijn. In 2017 is door de 'vrienden van het badstrand Ballum' opnieuw een enorme hoeveelheid (± 14000 m³) zand voor de strandovergang neergelegd. Op figuur 4 is dit zichtbaar en hier is ook zichtbaar dat de natuurlijke oost-west stroomgeul daar ingedamd is. Hiermee is dusdanig in de lokale hydrodynamica ingegrepen dat een reactie niet uit kon blijven. Het resultaat is een nieuwe verbinding tussen de ondiepe baai ten noorden van het groene strand en de Noordzee. Deze noord-zuid geul thv paal 6,8 is op figuur 4 zichtbaar en deze ontstond in december 2017. Het resultaat is dat de baai langs het groene strand nu draineert en tijdens langdurig lage waterstanden en warm weer vrijwel compleet droogvalt. Daarmee zijn de foerageermogelijkheden voor (jongen van) kluut en lepelaar en wadvogels die hier hun HVP hebben verdwenen. Tijdens hoge waterstanden vult de baai zich weer door de nieuwe geul en is er tijdelijk weer water aanwezig maar de situatie is erg veranderd ten opzichte van voorgaande jaren waarbij er altijd water in de baai achterbleef. Door de drogere omstandigheden kan nu ook stuifzand bij noordenwind in de vegetatie van het groene strand stuiven en dit bedekken. De kluten hebben in 2018 op een dergelijke nieuwe zandplek (figuur 4) gebroed. Op termijn kan overstuiving een

bedreiging zijn voor het Groene strand en de toegang voor mensen en honden dreigt daardoor te worden vergemakkelijkt vanaf het pad langs de duinvoet. Inmiddels is er ook ten westen van het koloniegebied op het strand een laagte ontstaan waardoor het gebied met de bebording een soort eilandje vormt op het strand. Het is afwachten hoe dit gebied er uitziet in het voorjaar van 2019.

Natura 2000 en strandbroeders

Strandbroedende vogels die in het kader van Natura2000 van belang zijn betreft Strandplevier¹(N2000 code A138) , Dwergstern²(N2000 code A195) en Bontbekplevier³(N2000 code A137). Deze broedvogels van onze kust hebben het erg moeilijk vanwege toegenomen menselijke activiteiten. De aantallen zijn inmiddels erg laag en het broedsucces is vaak ook onvoldoende. Veel recente informatie is terug te vinden op de website⁴ van Vogelbescherming Nederland waarin verslag wordt gedaan over een speciaal aan de strandbroeders gewijd symposium in 2016.

Voor Natura2000 dienen de drie soorten strandbroeders jaarlijks in kaart te worden gebracht waarbij tevens wordt gepoogd iets over het broedsucces vast te leggen. Sinds 2017 is afgesproken dat het Natuurcentrum Ameland het strandgebied tussen paal 4 en 11 in de gaten houdt en controleert op broedende vogels. Hier heeft in het verleden een enkele maal een bontbekplevier gebroed aan de duinvoet thv paal 8,4. In het decennium voor 2017 zijn hier geen nesten van strandbroeders meer aangetroffen maar gezien de natuurlijke ontwikkeling van het gebied is een betere inventarisatie sinds 2017 afgesproken.

Broedresultaten

In bijlage A staan de data van veldbezoek en korte omschrijving van wat er werd aangetroffen in 2018. In het gedeelte tussen paal 7 en paal 11 zijn ook lage embryonale duintjes aanwezig maar hier werden geen broedende vogels aangetroffen. Op dezelfde plaats als in 2017 werd op het strand thv paal 6,6 een broedgebied afgebakend met 36 bordjes. Dit gebeurde op 21 mei (figuur 6).

Dwergstern (figuur 4): Na half mei werden net als in 2017 baltsende en overvliegende dwergsterns gezien boven het strand thv paal 6,6. Maar wel in veel kleinere aantallen. Eind mei waren enkele broedende dwergsterns zichtbaar aan de oostrand van de bebording. Op 6 juni werd het gebied kort bezocht en werden 5 nesten met eieren van de dwergstern gevonden. Op 12 juni bleken de 5 nesten dwergstern weer verdwenen en waren twee paren bezig met opnieuw nestelen. Op 14 juni bleken er geen dwergsterns meer te broeden. Een mislukt seizoen dus van 5 paar.

Noordse stern (figuur 4): Op 9 mei vlogen 8 roepende noordse sterns boven het kolonie gebied. Uiteindelijk ging er slechts 1 paar over tot broeden (6 juni). Op 12 juni werd geen broedende noordse stern meer gezien. Een mislukt seizoen dus van 1 paar.

¹ https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A138.pdf

² https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A195.pdf

³ https://www.synbiosys.alterra.nl/Natura2000/documenten/profielen/vogels/Profiel_vogel_A137.pdf

⁴ <https://www.vogelbescherming.nl/bescherming/wat-wij-doen/natuurgebieden/kust-en-duin/strandbroeders>

Figuur 1. Nest van kluut op noordrand van Groene strand thv paal 6,7 (zie figuur 3). 30 juni 2018. (foto: Johan Krol)

Kluut (figuur 4): Vanaf eind mei waren regelmatig alarmerende kluten aanwezig op het groene strand. Op 30 juni werd dit gebied bezocht. Dat was aan het eind van het broedseizoen. Toen lagen er nog enkele nesten met uitkomende eieren en liepen er enkele eendagskuikens. In totaal verbleven er ongeveer 14 paar (zelfde als 2017). Er werden geen grotere jongen gezien. Op 11 juli was er geen kluut meer te bespeuren en lag ook de baai droog waardoor er ook geen foeragemogelijkheid aanwezig was voor jongen. Een mislukt seizoen dus van 14 paar.

Strandplevier (figuur 4): Op 6 juni werd een vrouwtje strandplevier gezien binnen de met borden gemarkeerde kolonie thv paal 6,6. Maar er werd later geen broedgeval vastgesteld binnen de bebording. Verrassend was de ontdekking op 12 juni van twee paar strandplevier thv paal 5,2-5,4. Er werd een bijna vliegvlug jong bij een van de paren gezien. Op 15 juni werd thv paal 4,8 een derde paar strandplevier met 3 kleine jongen gezien (figuur 5). Twee weken later op 29 juni werd een adult strandplevier gezien met drie grote jongen op de plaats van het met borden gemarkeerde broedgebied thv paal 6,6. Ondanks het feit dat dit bijna 2 km oostelijker is wordt aangenomen dat dit hetzelfde paar met jongen betreft. De jongen verplaatsen zich al foeragerend razendsnel en overbruggen een afstand van 100m in enkele minuten. Al met al een zeer positief jaar voor de zeldzame strandplevier in dit gebied. Vastgesteld zijn drie paar waarvan tenminste twee paar succesvol zijn geweest (1x1 en 1x3 jong). Bij het andere paar werd geen succes geconstateerd maar dat zegt niet alles want de jongen worden makkelijk gemist en de ouders gedroegen zich op 12 en 14 juni thv paal 5,2 alsof ze aan het 'oppassen' waren. De nesten zijn niet gevonden maar hebben waarschijnlijk tussen de embryonale duinen tussen paal 4,5 en paal 6 gelegen. Op 18 juli werd net ten oosten van de noord-zuid geul thv paal 6,8 een groepje van 8 strandplevieren gezien die verstopt zaten in putjes in het zand. Al met al een fantastisch seizoen voor de strandplevier bij Ballum want de soort is erg zeldzaam in het waddengebied. Waarschijnlijk broedt er hooguit een tiental paren, verspreid over alle eilanden.

Stormmeeuw (figuur 4): Op dezelfde locatie met embryonale duintjes als in 2017 heeft wederom een 14-tal paar stormmeeuw gebroed. Op 10 mei waren de vogels aanwezig maar nog zonder

eieren. Op 12 juni werd bij een kort bezoek 1 nest met eieren gevonden en veel lege nesten gezien waarin vermoedelijk wel eieren hadden gelegen. Op 30 juni werd 1 halfwas jong gezien en 1 vliegend jong. Zoals zo vaak met stormmeeuwen op Ameland komt er weinig terecht van de broedpogingen. We kunnen spreken van een minimaal succesje met enkele jongen van 14 paar.

Lepelaar (figuur 4): Op 6 juni hadden de lepelaars 7 nesten (wv 4 met jongen en 1 leeg nest) op dezelfde plek op het Groene strand als in 2017. Op 12 juni waren er 4 nesten met jongen en 3 nesten met eieren. Op 18 juni vlogen de eerste drie jongen en lagen er nog 2 nesten met jongen en twee nesten met eieren. Op 11 juli vlogen er opnieuw drie jongen en was nog een bijna vliegvlug jong aanwezig en nog een nest met 2 jongen. Op 16 juli waren deze nestjongen nog aanwezig en zijn waarschijnlijk later uitgevlogen. Geschat wordt dat er in totaal 9 jongen groot zijn geworden. Een prima resultaat voor een jonge kolonie van slechts 7 nesten (4 in eerste jaar 2017). Enkele van de broedvogels dragen kleurringen en deze zijn gefotografeerd (Robert Pater) waarbij blijkt dat het nestjongen uit 2013 van Terschelling betreft. Waarschijnlijk hebben we hier dus te maken met een vestiging van een nieuwe kolonie die (deels) uit jonge vogels van Terschelling bestaat.

Figuur 2. Volwassen lepelaar op wacht bij het nest met drie jongen. Groene strand Ballum. 18-6-2018. Foto: Johan Krol.

Tabel 1. Aantallen nesten en broedsucces op het Natura2000 gebied tussen paal 4 en 7 op het strand en groene strand bij Ballum in 2018. Deze lijst is niet compleet. Er is niet uitputtend gezocht naar soorten als graspieper, eidereend en scholekster op het strand. Op het groene strand broeden diverse soorten met tientallen nesten in totaal die niet in deze inventarisatie zijn opgenomen.

soort	Aantal paar	Succesvol paar	Aantal jongen
Kluut	14	0	0
Noordse stern	1	0	0
Lepelaar	7	7	9
Dwergstern	5	0	0
Strandplevier	3	minimaal 2	minimaal 4
Stormmeeuw	14	1-2	2

Figuur 3. V.l.n.r. Dwergstern, Kluut en Noordse stern broedend (beelden van 2017). (foto Johan Krol)

Figuur 4. Locatieschets van broedlocaties (oranje lijn) 2018 en omringende gebied op satellietbeeld van 3 augustus 2018. Per gebied zijn de voorkomende soorten broedvogels bijgeschreven met achter de naam het aantal paren.

In tegenstelling tot 2017 was er tijdens het broedseizoen weinig sprake van slechte weersomstandigheden. Op 16 juni was de waterstand bij het meetstation Nes in de Waddenzee

verhoogd tot 163 cm +NAP maar bij de strandbroeders leverde dat geen probleem op. Bovendien was de wind op die dag erg zwak en was de verhoging het gevolg van sterke wind de dag ervoor.

Figuur 5. Een zeldzame en dus bijzondere waarneming van een adulte strandplevier (links) met twee kleine jongen zichtbaar thv paal 4,8 tussen de embryonale duinen. Er waren op dat moment 3 jongen die druk foerageerden. 15-6-2018. (foto: Johan Krol) .

Bescherming

Omdat ook in 2018 duidelijk was dat het broedgebied op het strand te lijden had van 'badgasten' en wandelaars die veelal een of meerdere honden los bij zich hadden is opnieuw besloten om te werken met een markering. Op 21 mei zijn dezelfde 36 borden van 2017 rond de kolonie geplaatst en bij de strandovergang bij het paviljoen van Ballum is een A3 informatiepaneel geplaatst. Hierbij is hulp verkregen van de Vogelwacht Hollum-Ballum, Staatsbosbeheer en de familie van den Berg uit Arnhem. Alhoewel er wel een enkele maal aan sporen in het zand is gezien dat een wandelaar of paard de borden voorbij is gelopen bestaat de indruk dat de borden goed zijn gerespecteerd ondanks het feit dat in 2018 er veel minder vogels zichtbaar waren voor het publiek. Het ontbreken van broedresultaat binnen het gemarkeerde gebied moet wederom gezocht worden in de voedsel生态学 en niet in de werking van de beschermingsborden. Op 30 juni 2018 is een interview van Halbe Hettema verschenen in het Dagblad van het Noorden met Ruben Smit over de nieuwe film 'WAD'. Het is een goed artikel en Ruben Smit laat zich bij paal 7 op het strand fotograferen en spreekt ook in de tekst over het beschermingsgebied tussen paal 4 en 7. De problematiek van natuurbescherming en recreatie wordt ter plekke gezien en goed beschreven.

Op 6 juni zijn 6 borden bij de strandkolonie weggehaald en in een halve cirkel langs de noordkant van het broedgebied van de lepelaars geplaatst. Omdat de baai nauwelijks water voerde in 2018 bleken wandelaars met honden en ruiters dicht langs de noordrand van het groene strand te lopen. Om die op afstand van de lepelaars te houden is een halve cirkel gemarkeerd.

Figuur 6. Waarschuwbord waarvan 36 stuks de kolonie hebben gemarkeerd. Rechts het team dat de borden geplaatst heeft op 21 mei 2018.

Conclusies en toekomst.

Na een eerste aanwezigheid van strandbroedende vogelsoorten in 2017, met name in het strandgedeelte tussen paal 4 en 7, kwamen in hetzelfde gebied in 2018 opnieuw broedende vogels voor. Het betrof de in het kader van Natura2000 aangewezen typische soorten van het strand; strandplevier en dwergster. Daarnaast kwamen lepelaar, stormmeeuw en kluut tot broeden en ook deze soorten werden gevolgd en beschermd. Bij de lepelaar en strandplevier werd goed broedsucces vastgesteld. De stormmeeuwen brachten slechts een enkel jong groot. Bij de kluut, dwergster en noordse stern kwamen geen jongen groot. Het ontbreken van broedresultaat bij deze soorten is wel zorgelijk. Ook in 2017 brachten deze soorten geen jongen groot. Voedseleecologie is een ingewikkeld samenspel van factoren maar meer observaties aan het foerageergedrag (waar en welk voedsel) gedurende het broedseizoen zou wenselijk zijn. Voorgesteld wordt om ook in 2019 hetzelfde gebied te inventariseren en te beschermen indien er weer strandbroeders worden aangetroffen.

In 2019 moet opnieuw bekeken worden hoe de (broed) vogels van het strandgebied tussen paal 4 en 11 het beste beschermd kunnen worden. Door het draineren van de baai langs het Groene strand is het gehele gebied veel toegankelijker geworden. Waar mensen en ruiters voorheen vooral langs de duinvoet of langs de waterlijn van de Noordzee liepen blijken ze nu ook een 'tussenweg' naar keuze te nemen. Daarbij wordt het gehele gebied tussen paal 4 en 7 regelmatig ernstig verstoord. Voor de broedvogels maar ook voor de hoogwatervluchtplaats van steltlopers is dit problematisch. Loslopende honden zijn een ernstig probleem. Het komt voor dat mensen bij paal 7 staan en hun hond de broedkolonie van de kluten en lepelaars op meer dan 500m afstand verstoort. Een aanlijngedod met toezicht is dringend nodig. Kortom: door menselijk

ingrijpen in de hydrodynamica van het gebied is de toegankelijkheid sterk toegenomen en dit vraagt om een nieuwe beoordeling van de beschermingsmaatregelen voor (broed)vogels.

Johan Krol
Natuurcentrum Ameland
Postbox 60
NL9163ZM Nes Ameland
Mail: natuurcentrum.jkrol@planet.nl
Phone: (+)31 0519542737
Mobile: (+)31 0651932645

Bijlage A. Logboek van inventarisatie en monitoring strandbroeders bij Ballum in 2018.

Datum	Werkomschrijving	uren	opmerking
5-3-2018	Overleg bij RWS	1,5	
8-5-2018	Inventarisatie strand	1,5	1x alarm kluut, 6 balts dwergstern, 8 balts noordse stern
15-5-2018	Inventarisatie strand	2	
21-5-2018	plaatsen 36 borden op strand	4	
25-5-2018	plaatsen A3 bord en veldbezoek groene strand	2	telling stormmeeuw
31-5-2018	strand ballum veldbezoek	1,5	enkele dwergsterns broedend aan OZ van bebording
6-6-2018	strand ballum veldbezoek	2	plaaatsen borden om lepelaars. 5x dwergstern broedend, 1x noordse stern broedend, 1x strandplevier aanwezig
8-6-2018	strand ballum veldbezoek	1,5	controle
12-6-2018	strand ballum veldbezoek	2	jonge strandplevier gevonden thv paal 5,2
14-6-2018	strand ballum veldbezoek	2	drie paar strandplevier west van paal 5,4
15-6-2018	strand ballum veldbezoek	2	1x3 jong strandplevier thv paal 4,6. Hoogwater.
25-6-2018	strand ballum veldbezoek	1,5	niks. Palen kunnen weg om kolonie op het strand
29-6-2018	strand ballum veldbezoek	3	controle met rombus film. 3 grote jongen strandplevier in koloniegebied paal 6,8
30-6-2018	strand ballum veldbezoek	2	controle GS lepelaars en kluten
11-7-2018	strand ballum veldbezoek	1,5	controle GS lepelaars en kluten
16-7-2018	strand ballum veldbezoek	2	controle GS lepelaars en kluten
13-8-2018	strand ballum veldbezoek	1	Laatste lepelaar vliegt. Borden weggehaald

Bijlage B. Dynamiek van het strand bij Ballum 2005-2017 op Google Earth beeld.

